

ІНВЕСТИЦІЇ: КЛАСИФІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Л.С.СТРИГУЛЬ, *старший викладач*

Національний технічний університет «ХПІ»,
кафедра економічного аналізу і обліку, Харків

Секція 1: Облік, фінанси, оподаткування

Ключевые слова: Инвестиции, классификация, характеристика, систематизация, признаки

Анализ современных взглядов и основных аспектов современной систематизации понятия инвестиции и формирование соответствующей классификационной системы

Keywords: Investments, classification, the characteristic, ordering, signs
Definition of a modern sight and the basic aspects of modern ordering of concept of the investment and formation of corresponding classification system

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Інвестиція – це одна з найбільш часто використовуваних в економічній системі категорій, як на макро-, мезоекономічному, так і на мікрорівні (тобто на рівні об'єкту інвестування). Формування ефективного інвестиційного процесу на промисловому підприємстві можливе за наявності відповідної методологічної основи. При огляді наукових джерел необхідно уточнити базові поняття теорії інвестицій. Поняттю інвестицій та їх класифікації приділено велику увагу в наукових трудах провідних українських і іноземних економістів. Сутнісні характеристики поняття “інвестиція”: виникнення відносин власності внаслідок створення або придбання майна; орієнтація суб'єктів інвестування на цільовий результат; ефективність вкладення коштів дозволяють уточнити категорію “інвестиція” і суміжних з ним понять.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.

Питання класифікації інвестицій розглядаються такими відомими американськими вченими, як С.Фішер, Р.Дорнбуш, Р.Шмалензі [1], німецьким економістом Й.Вайнріхом [2], представником французької економічної школи Анрі Кульманом [3] та іншими. Наявність великої

кількості різних поглядів щодо вирішення даної проблеми, деякі суперечливості тверджень зумовлюють актуальність даної статті.

Мета та завдання статті. Незважаючи на виняткову увагу вітчизняних та закордонних дослідників ключового економічного поняття «інвестиції», дотепер не існує чіткого розмежування поняття інвестицій щодо конкретного суб'єкту їхнього здійснення – держави, підприємства, регіону, домашнього господарства. Характеристики інвестицій, з точки зору їхньої сутності як об'єкту управління на рівні підприємства можна розглядати: як об'єкт економічного управління; найбільш активну форму залучення накопиченого капіталу в економічний процес; важливість використання накопиченого капіталу у всіх альтернативних його формах; альтернативну можливість використання накопиченого капіталу в будь-які об'єкти господарської діяльності; джерело генерування ефекту підприємницької діяльності; як об'єкт: ринкових відносин, власності й розпорядження, тимчасової переваги; як носій фактору ризику та фактору ліквідності. Метою даної статті є аналіз існуючих підходів до визначення класифікаційного аспекту поняття «інвестиції» та на основі проведеного дослідження визначення сучасного підходу до його складових.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Ефективність вкладення коштів дозволяють уточнити категорію «інвестиція» і суміжних з ним понять, на думку автора даного дослідження, інвестиція – це ресурс, придбаний або створений для одержання його власником конкретного результату (економічного; соціального; техніко-технологічного; комбінованого). Виходячи з цього визначення – інвестиція це ресурс, оскільки використовується у підприємницькій та інших видах діяльностей для отримання цільових результатів. Цей ресурс може мати матеріальний або нематеріальний характер, але він має потенційну здатність забезпечувати його власнику досягнення цільових результатів внаслідок ефективного управління ним. А інвестування є розміщенням або використанням ресурсів за такими принципами: зміна власника (формування власника) об'єкту інвестування, отримання цільових результатів внаслідок інвестування, досягнення певного рівня ефективності інвестицій тощо.

Велика кількість провідних науковців інвестиції класифікують за такими ознаками: за об'єктами вкладання коштів (майна): фінансові (покупка цінних паперів), реальні (вкладення капіталу в промисловість, сільське господарство, будівництво, утворення й ін.), інноваційні інвестиції (вкладення коштів у нематеріальні активи, пов'язані з впровадженням досягнень науково-технічного прогресу) та інтелектуальні інвестиції (вкладення в об'єкти інтелектуальної власності), останній вид більшістю провідних економістів авторами не відокремлюється, а представлений як складова частина інноваційних інвестицій.

У системі національних рахунків України статистика інвестицій (капітальних вкладень) включає тільки матеріальні витрати (на машини, будинки, спорудження), але не враховує найважливіші інвестиції в «знання», «інтелект», наукові дослідження й утворення. Подібний підхід, при якому в інвестиції включається лише безпосередньо матеріальні компоненти, не дозволяє точно визначати дійсний обсяг інвестицій. На нашу думку, інтелектуальні інвестиції на сучасному етапі можуть бути самостійною складовою частиною в класифікаційному ряді основних видів інвестицій, завдяки розвитку ринку інтелектуальної власності в Україні.

За характером участі в інвестуванні: прямі – інвестування, що передбачає безпосередню участь інвестора у виборі об'єкта інвестування, а також у оволодінні пакетом акцій не менше 10% акціонерного капіталу; непрямі (портфельні) – інвестування через інвестиційних або фінансових посередників.

За періодом інвестування: короткострокові – на період до одного року; середньострокові – на період до трьох років; довгострокові – в зарубіжній практиці на період понад один рік, за термінологією НБУ – більше трьох років.

За формами власності: приватні інвестиції – здійснюють фізичні та юридичні особи з приватним капіталом; державні інвестиції – здійснюють державні та місцеві органи влади, державні підприємства та таке інше; іноземні інвестиції – здійснюють фізичні та юридичні особи іноземних держав; спільні інвестиції – здійснюють суб'єкти національної економіки та іноземних держав.

За регіональною ознакою: внутрішні інвестиції – вкладення коштів в об'єкти всередині держави; зовнішні інвестиції – придбання різних фінансових інструментів інших держав, акцій іноземних компаній, державних облігацій.

На нашу думку з огляду на процеси глобалізації економіки за регіональною ознакою слід відокремити ще один вид інвестицій, такий як: сумісні інвестиції – що будуть відображати сумісне вкладення коштів суб'єктами національної економіки та іноземних держав в різноманітні об'єкти господарювання.

У західній економічній науці існує дещо інша практика класифікацій інвестицій. Наприклад американські економісти С.Фішер, Р.Дорнбуш, Р.Шмалензі [1] розглядають інвестиційні вкладення як витрати на створення нових потужностей. Вони відокремлюють: інвестиції фірм у виробничі потужності й устаткування; інвестиції в житлове будівництво; фінансування змін у виробничих запасах.

Але на нашу думку підхід до загальних питань класифікації інвестицій повинен носити більш узагальнюючий характер, а не зводитись до конкретизації галузевих вкладень. Німецький економіст Й.Вайнріх [2] класифікує інвестиції, беручи за основу об'єкт інвестування та характер

використання інвестиційних коштів та засобів. При такому підході не враховуються класифікаційні ознаки строку вкладення інвестицій та їх регіональне розміщення. Представник французької економічної школи Анрі Кульман [3] поділяє інвестиції на непрямі (з використанням коштів) і прямі (без використання коштів), минаючи проміжний етап формування капіталу в грошовій формі.

З огляду на всі вище перелічені кваліфікаційні характеристики, з метою більш глибокої систематизації можливих варіантів формування інвестиційних ресурсів промислових підприємств та уточнення пріоритетних напрямків інвестування виробничої діяльності, запропонована уточнена класифікація інвестицій на рис. 1, яка, на нашу думку, відображає найістотніші ознаки інвестицій.

Як свідчить запропонована класифікація (рис.1) будь-які інвестиції варто розглядати з точки зору надійності джерел фінансування та впливу їх на перспективи функціонування і розвитку підприємства.

За результатами огляду літературних джерел і проведених досліджень виділено сутнісні характеристики поняття “інвестиція” (виникнення відносин власності внаслідок створення або придбання майна; орієнтація суб’єктів інвестування на цільовий результат; ефективність вкладення коштів). На підставі цього уточнено категорію “інвестиція” і суміжних з ним понять, а також уточнено класифікацію інвестицій. Як показали проведені дослідження, інвестиція – це ресурс, придбаний або створений для одержання його власником конкретного результату (економічного; соціального; техніко-технологічного; комбінованого). Інвестиція є ресурсом, оскільки використовується у підприємницькій та інших видах діяльності для отримання цільових результатів. Цей ресурс може мати матеріальний або нематеріальний характер, але він має потенційну здатність забезпечувати його власнику досягнення цільових результатів внаслідок ефективного управління ним. А інвестування є розміщенням або використанням ресурсів за такими принципами: зміна власника (формування власника) об’єкта інвестування, отримання цільових результатів внаслідок інвестування, досягнення певного рівня ефективності інвестицій тощо.

Наведений методологічний підхід до визначення інвестицій надає змогу обґрунтовано підійти до розгляду інших базових понять, таких як інвестування й інвестиційний процес. Інвестування – етап вкладення (трансформації) цінностей у відповідні об’єкти інвестиційної сфери; який представляє собою один з етапів інвестиційного процесу. Це доводить, що інвестиційний процес виступає набагато складнішим явищем, ніж саме інвестування.

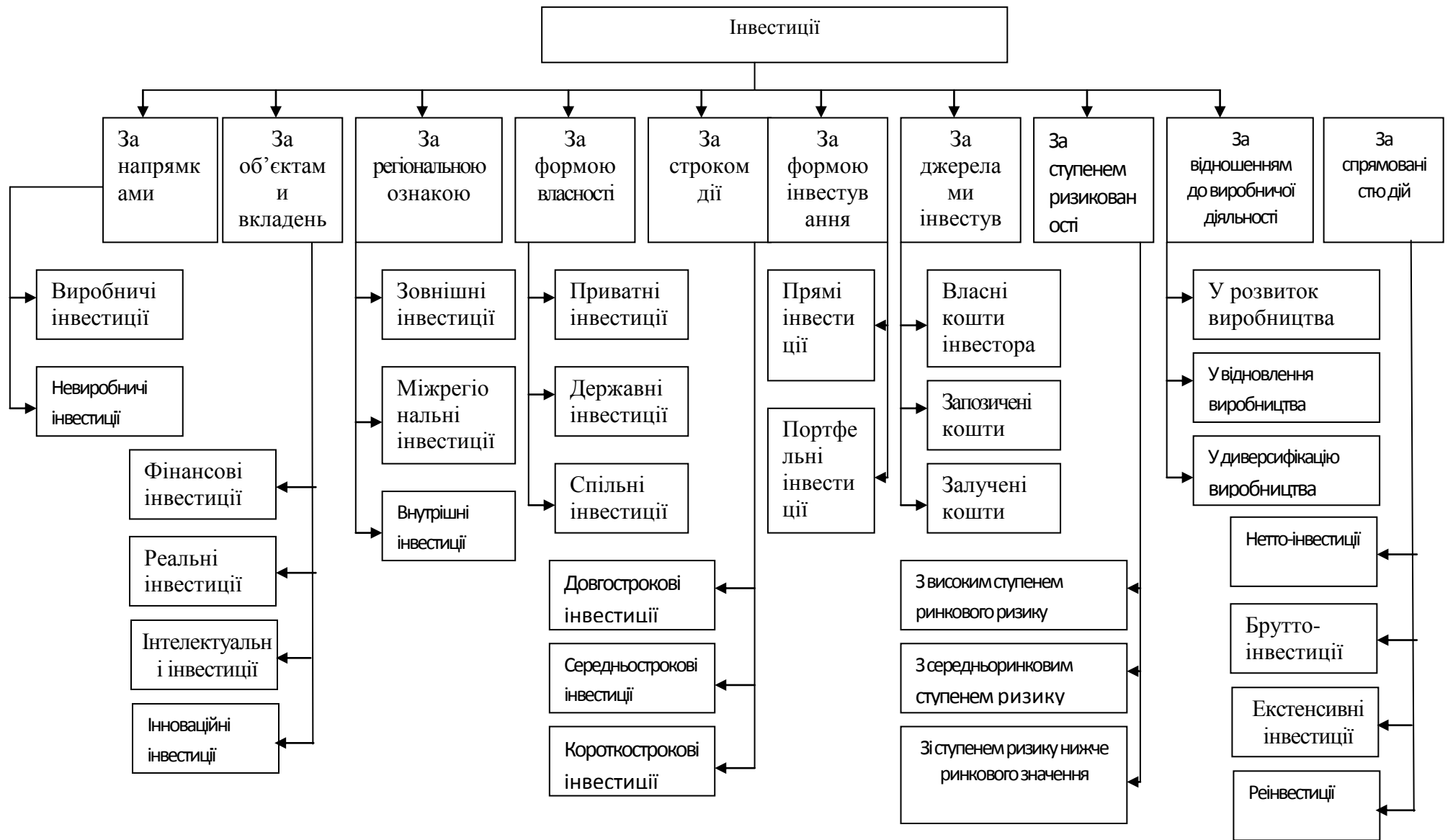

Рис. 1.1. Класифікація інвестицій

Таким чином, якщо розглядати інвестиційний процес як неперервний у просторі і часі, то він втілюється у реалізацію інвестиційних рішень, спрямованих на досягнення мети економічної системи, де на активній фазі цього процесу постійно акумулюються інвестиційні ресурси, а на пасивній – вкладаються в об'єкти інвестиційної сфери.

Висновки і перспективи подальших напрямків дослідження.

Відповідно до запропонованої класифікації, розрізняють такі види інвестицій: за формами власності (приватні, державні, змішані (спільні)); за об'єктами вкладення коштів (реальні та фінансові); за регіональною ознакою (внутрішні та зовнішні); за терміном інвестування (строкові і безстрокові (короткострокові і довгострокові)); за характером участі у інвестиційному процесі (прямі та портфельні); за рівнем ризику (ризикові і безризикові); за спрямованістю дій (нетто-інвестиції; бруто-інвестиції; екстенсивні інвестиції; реінвестиції).

За об'єктами вкладень запропоновано виділяти інтелектуальні інвестиції (вкладення, які здійснюються для отримання економічного ефекту від використання ноу-хау у виробничій діяльності) та інноваційні інвестиції (вкладення, які здійснюються для одержання економічного ефекту від інновацій у виробничу діяльність підприємств).

Вдосконалення відомих визначень розглянутої категорії "інвестиції" проведено з врахуванням низки важливих ознак інвестиційного процесу: його неперервності; спрямованості інвестиційного процесу на досягнення генеральної мети економічної системи; акумуляції економічною системою інвестиційних ресурсів (накопичених, залучених, позичених); етапів інвестування й отримання результату.

Список літератури:

1. Фишер С. Экономика. / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. – М.: «Дело» ЛТД. – 1993. – 473с.
2. Бланк И. А. Стратегия и тактика управления финансами. / И. А. Бланк. – К.: МП "Итем ЛТД-СП", "АДЕФ-Украина". – 1996. – 534с.
3. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента: Т. 2./ И. А. Бланк. – Киев: Ника-Центр; Эльга. – 2004. – 618с.